

יהודי סוריה ניצלו בזכות גורבצ'וב

Category: בראשית, נח

בניית עיר היא דבר רצוי, אולם חטאו של דור הפלגה היה שבחר להסתגר ולהתרכז ובכך להותיר את העולם שומם, ולא ליישבו. מהדור שנולד אחרי המבול, מצופה ליותר.

מאמצים חובקי עולם

זה שנים ארוכות שהיחסים בין ישראל לסוריה הולכים ומתדרדרים, כאשר ישראל מפציצה דרך קבע אתרים שונים ברחבי סוריה. הגיחות ההולכות ונשנות רק מגבירות את המתיחות הקיימת בין המדינות זה עשרות שנים.

אבל ההיסטוריה שלנו עם סוריה היא עתיקה מאוד. מימי בית שני הייתה קהילה יהודית בסוריה ועוד קודם לכן. ב-1948, הוחמר מצב היהודים בסוריה. נשללו מהם כל זכויות האזרח, והוטלו עליהם גזירות כלכליות כבדות. שנה לאחר מכן נאסר עליהם לצאת מסוריה. בשנות השבעים הצליחו, בדרך לא דרך, להבריח 3,000 יהודים מסוריה על-ידי תשלומי כופר וכו'.

בסוף שנות השמונים עדיין נותרו 4,500 יהודים בסוריה, והמצב רק הלך והחמיר. קהילת יוצאי סוריה בארה"ב הקימו וועדה מיוחדת, שעשתה הכל כדי להוציא את היהודים משם.

באותם ימים נוצר קשר בין הוועד לאיש עסקים יהודי בשם קלמנט סופר. מר סופר נולד במצרים והגיע לבדו כפליט לניו יורק. הוא הצליח להקים אימפריית עסקים מצליחה בניו יורק, ויחד עם זה הקדיש את חייו לעזור ליהודים בכל מקום, ובפרט במדינות ערב.

קלמנט סופר שמח להצטרף לוועדה, ויחד חברו לארגון היהודי איפא"ק, דרכו הם יצרו קשרים עם חברי הקונגרס והסנאט האמריקאי. הם נפגשו איתם אחד לאחד, וסיפרו להם על המצב של יהודי סוריה. רובם שמחו להתגייס ולנסות להציל את היהודים שסבלו מרדיפות והתנכלויות של הממשל הסורי, מאסרים, הוצאות להורג וכו'.

חברי הקונגרס שלחו מכתב לנשיא ארה"ב דאז, ג'ורג' בוש האב בבקשה שיפעיל את השפעתו למען יהודי סוריה. ואכן, הוא נפגש פעם אחת בז'נבה עם אסד האב ודיבר אתו בקשר לכך, אבל ללא הועיל.

משלחת של סנאטורים בראשות הסנטור בוב דול נסעה לסוריה. הם נפגשו עם אסד ודרשו ממנו לשחרר את היהודים. הגדיל לעשות אחד מחברי המשלחת, הסנטור היהודי מאוהיו ארווארד מצנבאום, שהלך לבקר את הקהילה היהודית, שרובה ככולה התרכזה בעיר חאלב. הביקור הזה העלה את חשיבותה של הקהילה היהודית בעיני הממשל הסורי, אבל לפועל שום דבר לא אז.

חברי הוועד נפגשו עם שגריר ארה"ב לסוריה. הוא שמח לעזור להם, אבל היה זקוק לאישור של מחלקת המדינה. הם התייחסו לכל הנושא בביטול ואמרו שהעתיד של יהודי סוריה תלוי בסכסוך הישראלי פלסטיני!

באותם ימים התקיימה ועידת מדריד. כשהישראלים נפגשו עם נציגי סוריה, הם העלו את הנושא של יהודי סוריה ונענו בשלילה גמורה. קלמנט סופר הבין שצריך למצוא את נקודות התורפה של הממשל הסורי, ואולי דרכה יוכלו 'להכריח' את אסד לשחרר את יהודי סוריה.

המצב הכלכלי של סוריה מאז ומתמיד לא היה טוב. בסוריה אין מאגרי נפט וכו'. באותם ימים הסורים הזדקקו נואשות למטבע חוץ, ופנו לאיחוד האירופי לבקש הלוואה של 850 מיליון דולר. כשסופר וחבריו שמעו על כך, הם יצרו קשרים עם הנוגעים בדבר, ועדכנו אותם בדבר הפרת זכויות האדם של ממשלת סוריה. הם הצליחו לשכנע אותם לא לאשר את ההלוואה.

ממשלת סוריה פנתה ל- INF - קרן המטבע הבינלאומית שעוסקת במתן הלוואות ארוכות טווח למדינות נחשלות, וביקשה מהם הלוואה בסך 750 מיליון דולר. הוועד פנה לאחד מחברי ועד הנאמנים של הקרן, אדמונד ספרא, בנקאי מפורסם בן למשפחת בנקאים יהודיים שמוצאה מחאלב שבסוריה. הוא מיד התגייס לנושא ודאג 'להרוג' את ההלוואה.

אסד לא נכנע, ופנה לממשלת איטליה לבקשת הלוואה. 'פיאט', חברת המכוניות הגדולה באיטליה, שייכת למשפחה יהודית בשם אניילי, שלהם הייתה השפעה גדולה בממשלה. אדמונד ספרא פנה למשפחה שהפעילה את השפעתה על ממשלת איטליה, ושוב אסד נשאר בלי כסף.

צריך לזכור שאסד ידע היטב מה הוא צריך לעשות כדי לקבל את ההלוואה, אבל זה היה בבחינת "ויחזק ה' את לב פרעה".

הלקח מהשואה

בשנת 1992, קלמנט סופר הוזמן על-ידי ממשלת ספרד לאירוע מיוחד בעיר טולדו, לשם הגיע מלך ספרד חואן קרלוס שהכריז שהוא מתנצל על מה שעשתה ספרד ליהודים, והזמין את היהודים לבוא לארצו. הוא הוסיף ואמר שהוא רוצה להיות נודע כאחד שעוזר ליהודים בכל העולם.

כמה שבועות לאחר מכן, 'קרן אלי ויזל לאנושות' הזמינה את מלך ספרד לקבלת אות כבוד בניו יורק. קלמנט סופר השתתף באותו אירוע, וניסה ליצור קשר עם המלך בעקבות מידע שקיבל, לפיו סוריה פנתה לספרד לבקשת הלוואה. בדרך לא דרך הוא עצר את המלך ביציאתו על השטיח האדום, מסר לו תקציר בכתב מהקורה עם יהודי סוריה, והצליח לעצור את ההלוואה. אבל כל זה עדיין לא עזר.

באותם ימים רוברט מקסוול היה נואם אורח באירוע יהודי חשוב בניו יורק. הוא סיפר את תולדות חייו, שהוא בחור ישיבה מצ'כסלובקיה שניצל מהשואה עם מספר על היד, וכיום הוא

הבעלים של תאגיד תקשורת ענק באנגליה. ואז הוא הוסיף שממשלת ברית המועצות שכרה אותו כדי לעזור לה בייצוב התקשורת בבריה"מ, והוא מאוד קרוב לגורבאצ'וב.

מר סופר פנה אליו באותו אירוע ואמר לו: "יש 4,500 יהודים בסוריה שאין להם מספר על היד אבל הם סובלים שם באופן דומה לשלך". מקסוול שאל מה הוא יכול לעשות עבורם. סופר אמר לו, בקש את גורבצ'וב שיפעיל את השפעתו על אסד. ואכן, בסופו של דבר דווקא גורבצ'וב הצליח להשפיע על אסד להסכים לשחרר את יהודי סוריה.

כששואלים את מר סופר מה דחף אותו להילחם בצורה כה חזקה עבור יהודי סוריה, הוא ענה שזו השואה. הלקח מהשואה הוא, שאסור ליהודים לעמוד מהצד. כששומעים שיש יהודי בסכנה, חייבים לעשות הכול כדי להציל אותו. הוא מוסיף ואומר, שאולי אם ההורים שלנו היו יותר אקטיביים, הם היו מצליחים להציל יותר יהודים.

אסור להסתגר

זה מביא אותנו לפרשת השבוע, נח בה אנו קוראים על 'דור הפלגה'. קבוצה של אנשים החליטה להתיישב בעירק, ואמרו איש אל רעהו: בואו ונבנה יחד עיר ומגדל. ואז התורה מספרת: "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל", והוא לא אהב את זה²

נשאלת השאלה, מה היה חטאם של אותו דור? מה כל כך גרוע בלרצות לבנות "עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם". לכאורה, אדרבא; אנשים מתאחדים יחד כדי לבנות עיר, וכי זה דבר לא חיובי?!

מביא הרבי בלקו"ש בשם המפרשים, שהבעיה בכך הייתה שהם רצו לגור כולם יחד במקום אחד³ "וזה היה היפך כוונת הקב"ה בבריאת העולם: "מלאו את הארץ וכבשוה", שבכל מקום יהיה ניכר ה"לשבת יצרה" (לקו"ש חכ"ה עמ' 45).

הקב"ה לא ברא את העולם כדי שיעמוד שומם, ושיהיה רק מקום אחד שבו יגורו בני אדם. הוא ברא את האדם כדי ש'יכבוש' ויישב את העולם. לעשות מכל מקום דירה לו יתברך. לכן: "ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ". זה לא היה סתם עונש על חטאם, אלא על-ידי זה הושלם רצון וציווי ה' מיד מתחילת הבריאה, שדווקא יהיו מפוזרים בקצווי תבל ולא במקום אחד, כמחשבת אנשי דור הפלגה.

הרבי מוסיף בשיחה אחרת, שדווקא אנשי דור הפלגה שבאו אחרי המבול היו צריכים להבין את החובה המוטלת עליהם, להקדיש את חייהם לבניית העולם כולו, ולא לדאוג רק לעצמם⁴ שיהיו להם חיים טובים במקום אחד. זה מה שלא מצא חן בעיני הקב"ה (לקו"ש ח"ג עמ' 750 ואילך).

הדיו של הוויכוח הזה נמשך גם בימינו. רוב שומרי התורה והמצוות בימינו נוטים להסתגר בתוך הד' אמות שלהם, בריכוזים חרדיים. אבל הרבי תבע ודרש שאף אחד לא יסתגר בד' אמותיו,

אלא אדרבא ² "אחד מכס גולה לברבריא ואחד מכס גולה לסמטריא (מד"ר), ודווקא זאת הייתה הכוונה של בריאת העולם.

הסיפור של דור הפלגה מלמד אותנו, שהמטרה היא לא להיות במקום אחד, אלא "מלאו את הארץ וכבשוה". תפקידו של יהודי לקחת אחריות על העולם ולהביא את דבר ה' לכל פינה נידחת בעולם, ללמד את כל עמי הארץ לקרוא בשם השם, ואז נזכה לקיום הייעוד "והיה ה' למלך על כל הארץ".